

E. DANIEL POTTS: *British Baptist Missionaries in India 1793-1837. The History of Serampore and its Missions.* Cambridge University Press, 1967. xii + 276 s. 57 sh. 6 d.

Dr. Potts, der er senior lecturer i historie ved det australske Monash University, har på grundlag af et omfattende upubliceret materiale fra engelske arkiver – og her især fra de meget velbevarede private missionsarkiver – givet en skildring af den tidlige engelske missionsvirksomhed i Bengalen fra William Carey's ankomst i 1793 og frem til 1837. På grundlag af et hidtil praktisk talt uudnyttet materiale fra baptistmissionens arkiver er forfatteren i stand til at give en detaljeret og veldokumenteret redegørelse for missionens start, for dens forhold til det engelske kompagnis repræsentanter i Indien, og endelig for selve missionsvirksomheden med dens udtalte praktiske orientering. Her indtog navnlig oversættelses- og publikationsvirksomheden en fremtrædende plads, og forfatteren lægger vægt på at understrege den betydning, som netop den tidlige baptistmission med sin oplysningsvirksomhed kom til at spille for det 19. århundredes »Indian renaissance«.

Bogens betydning ligger i redegørelsen for den historiske og åndshistoriske baggrund for den kontakt, som fra engelsk side søgtes etableret til det indiske samfund, der indtil da praktisk talt kun havde mødt europæeren som købmand, soldat og administrator. For dette tidsskrifts læsere har den dog snarere interesse, fordi denne kontakts virksomhed ved et spil af tilfældigheder kom til at finde sted på dansk grund. Serampore var identisk med det beskedne danske handelsstøttepunkt Frederiksnagore en halv snes miles ovenfor Calcutta. Logen var grundlagt i 1755, og i officielle danske skrivelser søgte man vedvarende – men uden held – at hævde dens danske navn over for det af alle brugte, oprindelige indiske navn. Endnu i 1790'erne spillede Serampore en rolle for den handel, som under dansk flag, men overvejende for fremmed regning, foregik imellem Indien og Europa. Den første engelske baptistmissionær, William Carey, ankom da også karakteristisk nok til Bengalen som passager ombord på en tidstypisk Indiensfarer under dansk flag; skibet Kronprinsesse Marie var i realiteten en engelsk ekspedition, og det førtes af en engelsk kaptajn, John Christmas, som til lejligheden havde opnået dansk naturalisation. De engelske provinser i Indien var endnu i 1793 forbudt område for engelske missionærer, idet kompagniet frygtede for de politiske konsekvenser af missionsvirksomheden. Fremmede europæiske besiddelser – herunder Tranquebar og Serampore – blev derfor brugt til at sluse missionærerne ind i Indien.

Da baptistmissionen fra omkring 1800 begyndte at tage form, var Serampores betydning for Indienshandelen under dansk flag i kraftig tilbagegang. De danske myndigheder i Indien og i København greb derfor chancen for at tilbyde disse fremmede asyl for dermed at sikre den stagnerende danske loge en velkommen tilvækst af arbejdsomme, erhvervsorienterede indbyggere. I de første årtier var missionen i den danske loge i kraftig vækst, og dens virksomhed inden for undervisning, social forsyning og udgivervirksomhed kulminerede foreløbig med oprettelsen i 1827 af det kongeligt stadfæstede universitet, Serampore College. Den engelske missionsvirksomhed var således med til at give den danske loge et skær af eksistensberettigelse i de sidste år før de indiske besiddelsers salg i 1845. For de danske myndigheder måtte beskyttelsen af de engelske missionærer på den

anden side rumme faren for en konflikt med det engelske kompagni og dets repræsentanter i Indien.

Netop omkring 1800 havde den engelske generalguvernør i Calcutta et godt øje til den virksomhed, der foregik i de danske besiddelser i Indien. Overfor den engelske regering understregede generalguvernøren i januar 1800, »how injurious Tranquebar has proved to our interests during the whole of the present war. I assure you that the Danish settlement of Serampore is in some respects a still greater evil and its vicinity to the seat of government in Bengal renders it particularly obnoxious. Adventurers of every nation, Jacobins of every description swarm at Serampore and it is the asylum of all our public defaulters and debtors. These subjects cannot fail to have the effect of occasionally unsettling the notions of many of our native subjects with regard to the extent and source of authority of this government« . . . »you will render a most important service to our national interests in this part of the world if you could devise any means of annihilating the whole of these petty European states throughout the continent of India, but above all those of Tranquebar and Serampore.« (Mornington 30. jan. 1800 til Henry Dundas. Montgomery Martin (ed.): Despatches, Minutes and Correspondence of . . . Wellesley, London 1836-37, II s. 204).

I disse omgivelser skulle den engelske direktion og dens generalguvernør nu også møde engelske missionærer, som de længe havde søgt – og indtil da med held – at holde ude fra de engelske besiddelser. Den øjeblikkelige engelske reaktion på missionærernes tilstedeværelse i Serampore blev da også kølig; og først efter fornyelsen af det engelske kompagnis oktroj i 1813 afløstes modsætningsforholdet af en generelt positiv holdning hos kompagniet og hos dets embedsmænd som privatpersoner. Under de første vanskelige år støttede de danske myndigheder i Serampore imidlertid missionærerne og hævdede overfor Calcutta den danske loges formelle uafhængighed; og det var symptomatisk for de politiske forhold i Indien i disse år, at det engelske kompagni valgte at respektere denne uafhængighed. På den anden side er det værd at understrege, at de faktiske magtforhold alligevel på væsentlige punkter kom til at præge udviklingen. Formelt respekterede englænderne ganske vist den danske loges uafhængighed; men reelt var de danske myndigheder nødt til at imødekomme de – forøvrigt ret moderate – engelske ønsker om indskrænkning i missionens virksomhed, som i disse år blev fremsat på officielt plan. Reelt udøvede den engelske generalguvernør således en tilstrækkelig kontrol over missionen; og denne modus vivendi må formentlig ses som den egentlige forklaring på, at det engelske kompagni akcepterede en engelsk missionsvirksomhed i Bengalen under dække af dansk jurisdiktion.

'British Baptist Missionaries in India' beskæftiger sig overvejende med missionens interne forhold og med dens umiddelbare kontakt med det indiske og det europæiske samfund i Bengalen. Bogen meddeler derfor kun relativt få direkte oplysninger om missionens forhold til de danske myndigheder og om forholdene i Serampore. Dens redegørelse for missionens første år er på den anden side nødvendig for forståelsen af den virksomhed, der foregik i den stagnerende danske loge, og af de politiske konjunkturer, der bevirkede, at missionen kom til at udvikle sig under dansk protektion.

OLE FELDBÆK